دیگرسو
تجربه دیگر کشورها
یکشنبه ● اول بهمن ۱۳۹۶ ● شماره صد و سی و هشت

نظام‌های منعطف بازنشستگی

چرا مناطقی چون استرالیا، آلمان، ژاپن، نروژ، روسیه و... جزء نظام‌های منعطف و برتر در زمینه تامین اجتماعی و به‌ویژه بازنشستگی ایده‌آل محسوب می‌شوند؟ کتاب «سیستم‌های منعطف بازنشستگی» به بررسی دلایل موفقیت نظام‌های تامین اجتماعی در زمینه بازنشستگی و خدمات به سالمندان در کشورهای قوی در این حوزه پرداخته و مدل‌های مختلف اجراشده در این نظام‌ها را شرح داده است. یکی از ویژگی‌های این کتاب، بررسی علل موفقیت با مثال‌های عینی و آزمایش‌شده در شرایط مختلف اقتصادی و سیاسی، در مناطق مختلف دنیاست. شما می‌توانید این کتاب را از سایت آمازون تهیه کنید.

همه کسانی که در بازار آزاد کار می‌کنند و یا در شرکت‌های خصوصی کارمند هستند، هیچ حق بازنشستگی‌ای ندارند.

شرایط نابه‌سامان سالمندان در افغانستان

بازنشستگی در سرزمین بحران‌زده

● حامد رسولی
● روزنامه نگار

نام افغانستان، در قعر جدول کشورهایی قرار دارد که در آن بازنشستگان و سالمندان می‌توانند در شرایط استاندارد زندگی کنند. پس از دهه‌ها جنگ و ویران‌شدن زیرساخت‌های این کشور، چنین جایگاهی، دور از ذهن نیست. گزارش صندوق جمعیت سازمان ملل متحد، نشان می‌دهد که افغانستان در بین ۹۱ کشور، بدترین کشور برای زندگی کهنسالان است. در این گزارش، معیارهایی چون میزان درآمد، وضعیت شغلی، بهداشتی، آموزش و حمایت‌های قانونی در نظر گرفته شده و سوئد، مقام اول را به دست آورده است.

در این گزارش آمده درحالی‌که تا سال ۲۰۵۰، شمار کسانی که سن‌شان به ۶۰ یا بالاتر از آن می‌رسد، یک‌پنجم جمعیت جهان را تشکیل خواهند داد، اما اطلاعات در مورد وضعیت کهنسالان، هنوز کم است. نکته قابل‌توجه در گزارش این است که باوجود اینکه جهان به سوی پیرشدن پیش می‌رود، جمعیت افغانستان هنوز جوان است و تقریبا نیمی از آن را افراد زیرپانزده‌سال تشکیل می‌دهند. یکی از آخرین سرشماری‌های اداره احصائیه مرکزی افغانستان نشان می‌دهد که در افغانستان ۱/۴ میلیون نفر با سن بیش از شصت‌سال زندگی می‌کنند؛ یعنی تنها شش‌درصد تمام جمعیت این کشور، کهنسال هستند. که ۴۲ درصد آنها را زنان تشکیل می‌دهند.

برخی مقامات در داخل افغانستان می‌گویند که شرایط سالمندان در این کشور، در مقایسه با دیگر کشورها تا حدودی متفاوت است؛ زیرا در این کشور، نهاد خانواده اهمیت بسیار زیادی دارد و خانواده‌ها ترجیح می‌دهند خودشان از افراد سالمند خانواده نگهداری کنند. البته با توجه به شرایط اقتصادی اغلب خانواده‌ها، پرداخت هزینه‌های زندگی، بسیار دشوار است. سخنگوی وزارت کار و امور اجتماعی این کشور می‌گوید که اکنون در افغانستان، چهار مرکز در شهرهای کابل، قندهار، جلال‌آباد و هرات، برای نگهداری از کهنسالان وجود دارد، اما تنها شمار کمی از معلولان سالمند، در آنها زندگی می‌کنند. او تایید می‌کند که حمایت‌های فعلی دولت از کهنسالان به طور مشخص، به همین چهار مرکز محدود است. خبرگزاری بی‌بی‌سی در این زمینه می‌نویسد: «افغانستان، یکی از کشورهایی است که بیشتر جمعیت آن، جوان است. بر اساس گزارش اداره احصائیه (مرکز آمار) جمعیت تخمینی این کشور، ۲۷ میلیون و پانصد هزار نفر است. از این میان، بیش از ۱۱ میلیون نفر زیر سن ۱۵ سال قرار دارند. از سوی دیگر، تعداد دقیق جمعیت مسن که توانایی کار را ندارند، مشخص نیست. همچنین با وجود اینکه تعداد افرادی که تحت‌پوشش سیستم بازنشستگی هستند، چندان زیاد نیست، دولت توانایی پرداخت به‌موقع حقوق و تامین خدمات موردنیاز را ندارد.» بازنشستگان، اغلب از کم‌بودن حقوق دریافتی خود شکایت دارند. برخی از آنها بین ۳ تا ۴ هزار افغانی دریافت می‌کنند که مبلغی حدود ۷۰ دلار در ماه است. در مقابل، برخی بازنشستگان نیز معتقدند در مقایسه با گذشته، شرایط بهتر شده و آسان‌تر می‌توان حقوق بازنشستگی را دریافت کرد. آنها می‌گویند در گذشته باید ماه‌ها زمان می‌گذشت تا یک‌نفر بتواند حقوق بازنشستگی خود را دریافت کند.

■ شرایط بازنشستگی

در افغانستان، افرادی دارای شرایط بازنشستگی هستند که ۶۵ سال را پشت سر گذاشته باشند و ۴۰ سال سابقه خدمات داشته باشند. البته بازنشستگی داوطلبانه، مرگ، ناپدیدشدن، معلولیت، بیماری مزمن و انفصال از خدمت نیز در فهرست مواردی هستند که طبق آنها می‌توان درخواست دریافت حقوق بازنشستگی را مطرح کرد. مقامات می‌گویند حدود ۱۵۰ هزار نفر در سیستم بازنشستگی افغانستان ثبت شده‌اند، که تنها امکان پرداخت به ۱۰۰ هزار نفر از آنها وجود دارد. پس از ثبت‌نام افراد در سیستم بازنشستگی، برای آنها حساب بانکی افتتاح می‌شود تا از طریق آن، حقوق خود را دریافت کنند. در ضمن تلاش‌هایی در جریان است تا خدمات آنلاین نیز برای بازنشستگان فراهم شود. با این همه، بازنشستگان باید هر دوسال یک‌بار، برای ادامه دریافت مزایا، هویت خود را اثبات کنند. کارشناسان می‌گویند به دلیل شرایط اقتصادی وخیم افغانستان، دولت نمی‌تواند تمامی تعهدات خود را نسبت به بازنشستگان انجام دهد.

■ کمک‌های بانک جهانی

این در حالی است که نهادهای بین‌المللی -از جمله بانک جهانی- میلیون‌ها دلار کمک مالی در اختیار افغانستان قرار می‌دهند تا ضمن بهبود سیستم بازنشستگی، از قشر فقیر نیز حمایت کند. منتقدان می‌گویند بانک جهانی، درحالی به سیستم بازنشستگی افغانستان کمک کرده است، که به‌جز کارمندان دولت، برای دیگران در این کشور، اصلا سیستم بازنشستگی وجود ندارد. به گفته آنها، در افغانستان، صندوق بازنشستگی عمومی وجود ندارد و تنها کارمندان دولت، شامل سیستم بازنشستگی می‌شوند که البته آن هم نامنظم و اندک است. سیف‌الدین سیحون، استاد اقتصاد، می‌گوید کارمندان دولت، بعد از سپری‌کردن مدت معین، در سن شصت‌وپنج سالگی، وارد بازنشستگی می‌شوند. ولی حقوق اجتماعی این قشر، بسیار اندک و ناچیز است. خارج از این گروه، دیگران یعنی همه کسانی که در بازار آزاد کار می‌کنند و یا در شرکت‌های خصوصی کارمند هستند، هیچ حق بازنشستگی‌ای ندارند. به بیان دیگر، حکومت افغانستان، برنامه‌ای برای ایجاد صندوق بازنشستگی عمومی ندارد، و در این مورد، افغانستان شاید عقب‌مانده‌ترین کشور در جهان باشد.

با این حال، بانک جهانی می‌گوید بهبود سیستم پرداخت حقوق بازنشستگان و ایجاد مصونیت افراد آسیب‌پذیر، هدف اصلی برنامه این نهاد بین‌المللی برای افغانستان محسوب می‌شود که از سال ۲۰۰۹ آغاز شده است. این بانک تاکید کرده که وقتی این برنامه شروع شد، ساختار اداری اداره بازنشستگی در افغانستان، نیازمند بازسازی بود و کارمندان این بخش، نیاز به آموزش داشتند. مسئولان بانک جهانی می‌گویند حمایت از افراد و خانواده‌های فقیر، از دیگر اهداف این برنامه است و هزاران خانواده فقیر، تاکنون از این برنامه‌ها سود برده‌اند. براساس گفته‌های مسئولان این بانک، با کمک آنها به وزارت کار و امور اجتماعی افغانستان، وضعیت سیستم بازنشستگی افغانستان، بهبود پیدا کرده و ساختارها نیز در این بخش، بازسازی و مدرن شده است. کمک‌های جدید نیز قرار است برای بازسازی سیستم اطلاعات ریاست تقاعد، اصلاحات اداری، کمک به خانواده‌های فقیر و ایجاد ظرفیت در وزارت کار و امور اجتماعی افغانستان، مصرف شود.

کسی به فکر بازنشستگی افغان‌هانیست

● دیگرسو ●
● منبع: رویترز ●

در افغانستان -کشوری که دهه‌هاست با مشکلات عدیده‌ای دست به گریبان است- ظهور بحران بازنشستگی، دردسر جدیدی برای بودجه دولت در سال‌های آینده به شمار می‌رود؛ آن هم دولتی که برای بقای خود، به کمک‌های خارجی نیاز دارد. هزینه‌های بازنشستگی در ۱۵ سال آینده، یک‌سوم بودجه ۵ میلیارد دلاری این کشور را می‌بلعد و تا زمانی که اقدامی جدی انجام نشود، این تصویر پیش رو خواهد بود. اما اقدام جدی در این زمینه، به فراغ بال دولتی نیاز دارد که هم‌اکنون با مشکلات و بحران‌های متعددی روبه‌روست.

خلید پاینده، معاون وزارت اقتصاد افغانستان می‌گوید، مقامات، بحران بازنشستگی را نادیده گرفتند تا به دیگر مشکلات بپردازند؛ اما اکنون این بحران، بسیار بزرگ شده و باید برای آن کاری کرد. در حال حاضر، بسیاری از کشورها با بحران بازنشستگی مواجه هستند، اما این بحران، در وضعیت اقتصادی افغانستان، وخامت بیشتری پیدا کرده است. مقامات افغانستان تلاش می‌کنند اقتصاد ورشکسته این کشور را پس از چهار دهه جنگ و خونریزی، به شرایط عادی بازگردانند. طبق قوانین افغانستان، شهروندانی که ۴۰ سال برای دولت کار کرده باشند، بازنشسته می‌شوند و باید مطابق با آخرین حقوق، مزایای بازنشستگی دریافت کنند. اما پرداخت‌ها معمولا کمتر از آنچه تعریف شده، انجام می‌شود؛ آن هم نه در زمان مقرر. عدم وجود صندوق بازنشستگی جداگانه برای تولید درآمد و سرمایه‌گذاری و پرداخت مستقیم از خزانه دولتی، پرداخت‌ها را از کنترل خارج می‌کند و این یک آسیب جدی برای ۹۰۰ هزار شهروندی است که از مزایای بازنشستگی استفاده می‌کنند. پاینده می‌گوید: «مبانی اقتصادی بازنشستگی، در شرایط کنونی اقتصاد افغانستان کار نمی‌کند و به‌زودی این بمب، منفجر خواهد شد. این در شرایطی است که دولت، برای شفافیت در بودجه و هزینه موثرتر منابع مالی، تحت‌فشار قرار دارد.» او می افزاید: «این آغاز یک روند است که دست‌کم چندسال به طول می‌انجامد.

در ضمن، دولت امیدوار است کشورهای خارجی کمک‌کننده به افغانستان نیز شرایط را درک کنند و میزان کمک‌های خود را کاهش ندهند.»

با وجود اینکه میزان کمک‌های خارجی، پس از خروج نیروهای بین‌المللی از افغانستان در سال ۲۰۱۴، کاهش یافته است، این کمک‌ها همچنان ۵۴ درصد بودجه را تامین می‌کنند. با این حال، این کمک‌ها تا ابد ادامه پیدا نمی‌کند و برخی از کشورها اعلام کرده‌اند تنها تا سال ۲۰۲۰ این کمک‌ها را ادامه خواهند داد. تحلیلگران می‌گویند در شرایطی که تلاش‌هایی برای افزایش منابع مالی در جریان است، مقامات افغانستان باید برای کاهش کمک‌ها آماده باشند. آنها می‌افزایند که افغانستان، در سال آینده، انتخابات ریاست‌جمهوری را پیش رو دارد و احتمال بی‌ثبات‌شدن شرایط وجود دارد. سیستم اقتصادی افغانستان، همچنان با فساد، قراردادهای پشت پرده و ائتلاف منابع، دست به گریبان است و عدم شفافیت، موجب می‌شود مقابله با مشکلات، دشوارتر شود.

کارشناسان با اشاره به اینکه ۴۰ درصد هزینه‌های دولتی، به بخش امنیتی اختصاص دارد، می‌گویند: «بودجه خدمات عمومی افغانستان، نامتوازن خواهد بود و فضا برای سرمایه‌گذاری به‌منظور افزایش منابع مالی در بخش‌هایی مانند معدن و کشاورزی، محدود است.»

کارشناسان توصیه می‌کنند افغانستان، هرچه سریع‌تر یک صندوق بازنشستگی ویژه ایجاد کند که جدا از خزانه عمل می‌کند. در ضمن بسیاری از مزایای دولتی باید کاهش پیدا کند که ریسک سیاسی قابل‌توجهی به همراه خواهد داشت. افغانستان نیز مانند بسیاری از کشورهای دیگر نیاز دارد سیستم بازنشستگی خود را اصلاح کند؛ اصلاحاتی که دست‌کم در کوتاه‌مدت، ریسک نارضایتی مردم را به دنبال خواهد داشت، اما می‌تواند چشم‌انداز آینده این سیستم را بهبود ببخشد.